

Елин Пелин
На оня свят

Когато се разнесе из село новината, че дядо Матейка починал – никой не повярва, защото той обичаше да се шегува, па и по-напред такова нещо с него не бе се случвало. Ала когато баба Йова разправи за последния му час, всички се увериха, че тоя път той не се шегува. Върнал се човекът от дърва, разговарил магаренцето си, вързал го, турнал му сенце и щом влязъл в къщи, та приседнал край огъня и запалил лулата си, нещо го прерязало през половината, той легнал, заохкал и...

Събрали се съседни, отишла и баба Йова. Нали бе сиромах самичък. Той и кротката му магаричка, сива като гълъбче, послушна и хрисима като калугерка. Отишла баба Йова, ама душа спира ли се, да я запре? Само, разправя тя, му викам да се прекръсти и той, божем сили, ама не може да мръдне. Донесоха му понуда шишенце ракия. Той я взе, засмя се, та чак, очите му светнаха и... издъхна.

Издъхна с усмивка. Дали че в рая му е тогава душата влязла, или че ракийка видя, това никой не може да каже.

Когато сиромах дядо Матейко тръгна за оня свят, той най-напред се спря на един кръстопът, дето имаше много пътници, такива като него.

– Добра стига! – поздрави ги той и без много да му мисли, попита: – Бре, байовци, накъде се отива за ада?

Всички го погледнаха зачудено.

– За пъклото, за пъклото кой път води? – поясни високо дядо Матейко.

Посочиха му го и той се упъти право по него.

„Мен сигурно там ще ме турят – мислеше той, – чакай барем с време да стигна. Не съм за рая аз сиромах човек... рая е направен за големците и за богатите. С тия дрипи и тия попукани ръце кой ще ме пусне там! Осемдесет години теглих и страдах като куче, та сега ли рахат ще видя? Истина, гледал съм по божия правина да живея, ама кой те пита. Нима господ ще седне да води сметка на такива като мене? Нас ни са записали у дяволския тефтер още кога сме се родили... Се да съм бил прав, па съм сгрешил барем веднъж в пиянство! А пиех! От тегло и от мъка пиех, наистина, ама нали пиех? Така и така няма прокопсия, мислех си пий! Пий, па дето ще да му излезе края!... Постлах си хубавичко за пъклото! Сега там, там да си отида.“

Така вървеше дядо Матейко, унесен в своите мисли.

Но изведнъж някой изневидело го дръпна за кожата отзад.

– Стой бре, човек, къде ще идеш?

– Па, ете, у пъклото – отговори старецът.

– У пъклото ли? Ти си сбъркал пътя, дядо!

– Море не съм го сбъркал аз... знам аз кой за къде е, не гледай ме, че съм прост.

– Ама ти си писан за в рая... Ето, аз съм ангел, пратен да те заведа там.

– Бре, момче, я си върви по пътя, не се подигравай със стари хора, че е срамота...

Ангелът като видя, че с добром не може, прегърна стареца и хвъркна високо към светлите небесни пространства, дето миришеше на чуден измирски тамян и дето прехвърчаха на тумби, на тумби светли ангели с босилек в ръце и пееха, та чак унисаха: „Свят, свят, свят, господ Саваот!“

– Къде ме занасяш бре, момче, ще ти се карат там господарите – че видиш ли, че мириша на ракия – вика дядо Матейко и се дърпа да побегне, ала ангелът все по-силно лети и го носи в по-светло ширине, докато стигнаха до райските врата. Те бяха направени от злато и безцен камък и светеха като ясно слънце. Пред тях свети Петър чакаше със сребърен ключ в ръце и с голям тефтер под мишница.

– От кое си село? – обърна се той към дядо Матейко и взе да рови тефтера. Дядо Матейко няма накъде да шава. Хъка-мъка, па отвори уста:

– Ете, от Подуене съм...

– От По...?

– От Подуене! – викна високо дядо Матейко, като мислеше, че свети Петър не чуе.

– По... По... По... – взе да прелиства тефтера свети Петър, – Подуене. Добре – праведен.

– Не може да бъде! Имаш грешка, свети Петре.

– Каква грешка? Това не е зелник, а тефтер, прономерован, пронурован и подпечатан с божа ръка скара му се свети Петър.

– Добре, ама после да не се каете – отговори дядо Матейко.

– Защо?

– А бе, човек, аз много пиех и не вярвам да съм праведен.

– Много си пил, ама и много си патил, та ти е простено – отговори свети Петър и му отвори вратата.

– А бе, свети Петре, да бях довел и магаричката – взе да моли дядо Матейко, но ангелът го тикна в рая и той, захласнат от учудване, не можа да изкаже думата си.

Щом влезе в рая, дядо Матейко се сети за бабата си, която бе оставила греховната земя много време преди него.

– Мене като пузнаха тук, че пиянствувах и я побийвах, нея трябва да са я турили в средата. Тя беше и от божа кравичка по-кротка и прощаваше всичко... Ех, какво ли шеше ла се случи с мене без нея?

И той се обърна към едно ангелче:

– Ей, фъркатичко, тук има ли някоя баба Матейца – Трена по име?

– От кое село? – попита ангелчето.

– От Подуене...

– Има, има – рече ангелчето и поведе стареца из рая.

– Бре че хубости, бре че чудесии! – дивеше се дядо Матейко, като гледаше тия чудни райски красоти, които само праведниците ще видят.

– Ами поп Николай тука ли е? – почна да разпитва той Мъничкото ангелче.

– Кой?

– Поп Николай от малката черква, дето ни даваше пари с лихва... Срам ме е да го срещна. Имаше да му давам, па той умря и дългът му умря.

– Поп Николай е в катрана, дядо.

– Стой не думай!

– Честна дума!

– Ами нали беше, божем, поп – свещеник!

– Се едно... Тук не бръснат никого – всекиму според делата му. Поп бил, ама грешил. Владиката, че е владика, па и той е в пъклото.

– Бре, не думай!

– И той е наказан, дядо ... Той бе владика, истина, ама се гордеше със сана си и само големците считаше за хора, а сиромасите, бедните хич и не поглеждаше. Гнусеше се от тях и ако им даваше милостиня, даваше я с презрение, като гледаше час по-скоро да се отърве... Обличаше се богато и преяждаше всеки ден, а хората учеше ла се въздържат... Това не е ли грях?

Дядо Матейко поотри челото си с ръка, па рече:

– Па знам ли аз грях ли е, не е ли. Ние сме прости, не разбираме. Махни това, ами я ме заведи в кръчмата да пийна една ракийка, че грълото ми гори на въглен.

– Е, дядо, тук кръчми няма! – рече ангелчето.

– А, няма ли?

– Няма, няма!

Бива ли при тия красоти да няма кръчми? Ами къде ще се спре човек да си почине, да пийне чашка ракийка, ла се подкрепи? Виж ме, чак от земята ида, уморен съм... Там попът ни казваше, че в рая има всичко,

що душа поиска, пък то... До-харно да бях отишъл в ада. Там има ли кръчми?

– Там има.

– Я ме заведи там, молим те, защо ми е тукашният рахат, кога няма капка ракия! В пъклото, истина, е зло, ама аз съм научен: ще тегля, па в добър час ще си пийна и то ще ми олекне.

– Не може, дядо!

– Ех! – въздъхна старецът. – Та това на затвор прилича! Да не можеш да отидеш, къде искаш!

– Ще навикнеш, дядо! – рече да го утеши ангелчето.

– Ех, още ли има да се уча! – въздъхна пак дядо Матейко и взе да хитрува.

– А бе, момче – рече на ангелчето, – харно е да отворите и кръчма тука. Хем да срещна дядо господ, ще му кажа право в очите, че е харно... Най-напред няма къде бирникът да слезе, та друго всичко махни!

– Тук бирници няма, дядо.

– А, няма?

– Няма я!

– Ох, света майко богородичке, наистина тук на рахат ще бъда! – извика от радост дядо Матейко и като се прекръсти, настави:

– Е това най-много ви харесвам!

И той тръгна по-скоро да намери бабата си.

КРАЙ

Публикуван за пръв път в собственото списание на Елин Пелин Селска разговорк, I, бр. 1, ноември 1902, с. 1–5, с него се открива първата книжка на списанието. Подзаглавие „Разказ“ и подпис Мито (използуван е стар псевдоним, тъй като в същата книжка има други работи, подписани Елин Пелин). Разказът се поставя във връзка с някои политически фейлетони на Георги Кирков от това време, особено с „Пътуване на онзи свят“ (Г. Кирков. Избрани произведения. т. II. С, 1951, с. 138–141). Според близките на Елин Пелин (брат му Захари, снаха му Лула и др.) в образа на дядо Матейко той възсъздава някогашен техен съсед Стоян Маргалака, а в образа на съседката баба Йова – съпругата на Маргалака, която също се казвала Йова. С доста много, предимно езикови и стилистични поправки, включен в Разкази, т. I, 1904, с. 144–149, и с незначителни изменения в следните издания на Разкази, т. I. Наново цялостно преработен за С¹, 1938, с. 28–33. Характерна е добавката (старият текст в квадратни скоби): „[Не съм за рая аз сиромаш човек... рая е направен аа големците] и за богатите.“

Елин Пелин. Съчинения, том 1 – Разкази 1901–1906, „Български писател“, 1972 г.

Източник: Словото

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5303>]